

С. Ђурчић, Б. Ристановић
КАРТОГРАФИЈА

Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад, 2010.

Универзитетски уџбеник „Картографија“ др Слободана Ђурчића и др Бранка Ристановића (треће допуњено издање), намењен је студентима прве године основних академских студија географије на Департману за географију, туризам и хотелијерство, Природно-математичког факултета у Новом Саду. Заснованост на научној верификацији обрађене материје, представља његову основну дидактичко-методичку вредност, која је потврђена и применом у настави на другим факултетима, чиме је анулирана вишедеценијска потреба, на првом месту географа, за уџбеником из области картографије.

Картографија је резултат вишегодишњег преданог прикупљања и обраде картографске литературе, као и универзитетског искуства др Слободана Ђурчића, једног од наших највећих картографа, и др Бранка Ристановића. Уџбеник је усклађен са постојећим наставним програмом и у потпуности је испунио основни циљ: да се кроз поједина поглавља обухвате сви математички и географски елементи карте, изврши подела карата и различите могућности њиховог коришћења, односно практичне картометрије, а посебно акцентира примена рачунарске технологије у картографији и ГИС-а.

Уџбеник има обим од 162. стране са 25 табела, 111 прилога и 10 слика. Основне целине садржаја су: увод у картографију (5 стр.); кратак преглед развоја картографије (6 стр.); математички елементи карте (34 стр.); географски елементи карте (31 стр.); тематске карте (34 стр.); коришћење карте (14 стр.); остали картографски показатељи (9 стр.); дигитална картографија и ГИС (20 стр.). У уводном делу разрађени су: предмет, задатак, дефиниција, назив и подела картографије, особине, подела, елементи и значај географске карте.

Кратак преглед развоја картографије представља другу целину уџбеника сачињену од развоја у свету и на простору некадашње Југославије.

Трећа целина се бави математичким елементима карте: размер карте, картографске пројекције и геодетска основа. Аутори посебну пажњу посвећују конструисању Земљиних координата на карти, картографским пројекцијама. Оне су подељене на четири групе, у оквиру којих су представљене различите пројекције које се користе у картографској пракси. Помоћу раскошних, савремених прилога и табела, студенти, али и други знатижељни читаоци, могу да добију јасну представу и обогате своје географско знање овим посебним математичким поступцима, који су основ за дубље разумевање картографије.

Картографски знаци, садржај општегеографских карата и генерализација садржаја обрађени су у четвртом поглављу уџбеника. Студенти се упознају са појавама и објектима у природи представљеним на картама, са начином цртања, уношења и њиховог правилног читања. На веома документован начин објашњено је по којим принципима и захтевима се уноси садржај на општегеографске карте. Образложене су и методе приказивања рељефа, комплексног географског елемента.

Детаљно су презентоване и тематске карте, њихова подела, садржај, као и карактеристичне групе. Пета целина обогаћена је са 32 картографска прилога. У првом поглављу извршена је подела тематских карата према карактеру садржаја (аналитичке, синтетичке и комплексне) и тематици садржаја (карте природних појава, карте друштвених појава и техничке карте). Друго поглавље обрађује садржај тематских карата, односно географске основе и тематске појаве. Код географске основе посебно се указује на најчешће елементе географске основе и њен функционални значај као допуне тематског садржаја. Тематски садржај карте је основни садржај коме се даје апсолутна предност, а у најобимнијем делу овог поглавља обрађене су географске и статистичке методе са акцентом на различите могућности и критеријуме одабира великог броја географских и статистичких метода за графичко приказивање тематских појава на картама. Поглавље о карактеристичним групама тематских карата посебно је усредсређено на најчешће начине приказивања тематских појава на картама рељефа, климе, економских карата, карата становништва, насеља и на туристичким картама.

Коришћење карте је шеста целина Картографије и најобимнији део уџбеника (117-159. стр). Прво поглавље се односи на картометрију и обрађује различите начине мерења дужине, површине, висине и углова на карти, нагиба терена, одређивање апсолутне и релативне висине, утврђивање размера карте, одређивање положаја тачака на карти и читање

карте. Остали картографски показатељи су друго поглавље које након истицања неких недостатака код приказивања Земљине површине на географским и тематским картама, обрађује друге најчешће коришћене картографске начине за осавремењавање садржаја карата, као што су аерофото снимци, скица и кроки, рељефне карте, рељефни модели, анаглифне карте и глобус.

Дигитална картографија и ГИС, треће поглавље, обрађује примену савремене рачунарске технологије у картографији у коме се најпре хронолошки приказује развој дигиталне картографије, од њених почетака средином 20. века до данас. Аутори указују на бројне предности претварања различитих информација са класичне географске карте у дигитални формат помоћу тачака, линија, полигона, растерских модела и вектора. Дигитална карта представља скуп метода и техника за израду карата савременим рачунским технологијама, при чему је употреба рачунара утицала на промену или допуну функција аналогних карата. Комплексност дигиталне карте, њена актуелизација и предности над класичним начинима приказивања географских појава, проистиче из чињенице да представља „сваку картографску визуелизацију у дигиталном формату коју је могуће приказати на монитору рачунара или одштампати“. Посебно је извршена класификација дигиталних карата, обрађују се програми за израду дигиталних карата, указује на важност дигиталне картографије, на предности и недостатке дигиталних карата.

Географски информациони систем – ГИС је треће поглавље дигиталне картографије у коме се истичу бројне предности ГИС-а као рационално организованог скупа рачунског хардвера, софтвера, географских података и корисника. Кроз историјски развој ГИС-а апострофира се његова снажна веза са картографијом у свим еволутивним фазама, а затим следе поглавља о компонентама ГИС-а и указивање на бројне могућности практичне примене ГИС-а.

Радио навигација и системи за позиционирање представљају четврто поглавље које обухвата глобалне позиционе системе, ограничења ГИС система и побољшање тачности ГИС-а. Космичка картографија, последње, пето поглавље, укратко упознаје студенте са потребом и начинима преношења појединих детаља једног дела Земљине површине снимљеног из космоса.

Уџбеник „Картографија“ др Слободана Чурчића и др Бранка Ристановића је обавезно штиво за студенте географије, али и препоручљиво свима

онима који желе да овладају географском картом као најтранспарентнијим обликом представљања различитих географских садржаја у штампаној форми, али и савременим рачунарским техникама депоновања, обраде података и практичне примене ГИС-а. Настао је као резултат вишегодишњег прикупљања, обраде и систематизације картографске грађе и 95 библиографских наслова, ауторових научних радова, саопштења и дугог универзитетског искуства у области картографије. Теоријска и практична фундираност у целини, али и појединачно, по поглављима, може послужити као пример будућим писцима универзитетских географских уџбеника. Концепцијски и садржајно уџбеник је савремено и графички богато документовано дело које знатно обогаћује и осавремењује нашу географску литературу.

Бурђа Миљковић